

Dni strašne tu rjovelj so viharji,
in padel v sip in prah je Carigrad . . .
— Krvavo šlo je solnce na zapad. —

In vstalo ni mu več v prvotni zarji — —
In novega boga si na oltarji
postavil tu je narod čil in mlad . . .

* * *

In Kristus dalje gre . . . zamišljen, tih,
ko da zašel je na gomile znane —
in sliši klevetanje vragov zlih —
in znova krvavé mu hude rane . . .

Ljudmila Poljanec.

Staroslovenski grobovi v Bohinju.

Spisal dr. V. Šmid.

N.B. ed narodom v bohinjski Srednji vasi se je od
roda do roda ohranilo ustno sporočilo, da so
na malem obronku južnozahodno od vasi
na „Podóncah“¹⁾ v prejšnjih časih pokopa-
vali ajde, severovzhodno nad vasjo na terasi
na „Žalah“ pa kristjane. Jedro tradicije je
bilo resnično; na obeh krajih sem odkril staroslovenske grobove.

Na Podóncah je več posestnikov kopalo pesek za stavbo hiš;
pri tej priliki so raznesli več okostnjakov, ne da bi se bili natančneje
pobrigali za priložke. Od vsega grobja je ostalo le dvoje grobov;
le-ta sta imela karakteristične starine slovenskih grobov. Večje gro-
bišče je bilo na Žalah, kjer že ime (stsl. žalb pomeni grob) razodeva
nekdanje pokopališče. Razen treh grobov, ki jih je našel posestnik
Janez Oblak pri kopanju peska, sem odkril še triindvajset moških,
ženskih in otroških grobov. Mrtveci so bili obrnjeni proti vzhodu,
z malo deklinacijo proti severu. Ležali so na pesku, eni manj, drugi

¹⁾ Ime je nastalo iz „Podólnice“. Primerjaj glasoslovno Ponca — Poldnica.

Op. ured.

bolj globoko. Kolikor se da iz malih ostankov lesa presoditi, so pokrivali umrle v grobu s smrekovimi deskami, da ni gruda padala naravnost nanje.

120. Grobni priložki svedočijo, da so ondi bivajoči Slovenci imeli bolj skromno lepoticje. Oblačili so se v platno, ki je precej finih niti; pridelovali in tkali so ga najbrže sami. Njih navadni okras so bili bronasti ali srebrni obsenčniki (odprti obročki ob sencéh), ki imajo konce zavite v podobi kljukice ali črke S, zlasti zadnji so karakteristični za slovanske grobove. Nosili so jih na majhnih usnjenih ali platnenih zankah prišite na širšem pletenem traku, ki so ga privezavali čez čelo, tako da so jim obsenčniki viseli ravno ob sencéh nad ušesi. Obsenčnikov so nosili po dvoje, troje in celo četvero na eni strani. Poleg tenkih obročkov, ki so bili včasih okrašeni s steklenimi koraldami, so nosili semintja tudi srebrne, pri katerih je bil spodnji del razširjen v podobi polumeseca in okrašen z geometričnimi ornamentami. Premožnejši so si spenjali obleko na prsiah ali na pasu z okroglimi bakrenimi, tuintam celo pozlačenimi zaponami, na katerih je reliefno upodobljena panterju podobna žival. Globine reliefa so zalite z zelenim ali umazano belim emajlom (émail champlevé). Dekleta so nosila nize raznobarnih steklenih korald okoli vratu. Orožja se ni našlo v grobih; le majhni noži, ki so tičali v usnjenih nožnicah, so bili položeni ob levo stegno; shranjevali so jih bržčas v žepu ali torbici, pripeti ob pas.

Ker so ta grobišča majhnega obsega in je v Bohinju dvoje malih grobelj samo deset minut vsaksebi oddaljenih, smemo sklepati, da so posamezne zadruge imele svoja pokopališča.

Izven Bohinja se nahajajo staroslovenski grobovi še na Bledu, v Komendi, Mengšu, Črnomlju in na Sveti gori pri Litiji. Iz blejskih grobov so posebno znameniti obsenčniki, na katerih je nataknenih več steklenih korald in obešenih več drobnih bronastih verižic. Na eni okrogli železni in z bakrom prevlečeni zaponi je upodobljen barbarski kentaver z lokom in pšico. Blejske lončene posode kažejo značilno staroslovensko ornamentiko, namreč valovito črto, ki je v rabi kot okras še dandanes ne samo na slovenskih lončenih izdelkih, ampak tudi na posodah drugih slovanskih rodov.

Mengeško (in komeško) grobišče ima precejšnje število polumesečno oblikovanih obsenčnikov; na njih je upodobljena in z emajlom obložena žival, ki se nahaja tudi na eni zaponi, poleg tega arabeske in križ na obsenčnikih in zaponah. Izredno krasna je steklena, pestrobarvna millefiorna posoda (del), dragoceno delo beneških rok,

kjer se je tradicija starorimske obrti ohranila neskaljena navzlic viharjem ob preseljevanju narodov.

Pri črnomaljskih grobovih je najbolj znamenito, da so mrličje sežigali in pepel shranjevali v lončenih žarah. Okoli žar so polagali priložke, bakrene, z zarezi okrašene zapestnice in obsenčnike, ki imajo v okras obešene nekake zvončke.

Podobne obeske in nakit dobimo tudi po drugih vzhodnoalpskih deželah, tako v Kettlachu pri Glognici na Nižjem Avstrijskem, v Hohenbergu, Krunglu in Strassengu na Štajerskem, Perovi pri Beljaku, Flaschbergu in Grabštanju na Koroškem, na Hajdinu pri Ptujju (odkriti po leti 1907), na Hrvaškem in Ogrskem. Po najstarejšem najdišču v Kettlachu so pričeli to kulturo imenovati kettlaško. Njeni nositelji so Slovenci, ki so prišli leta 565. v spremstvu Avarov v Panonijo in se počasi naselili ob Savi, Dravi in njunih pritokih ter prodrli tudi čez Semering. Sčasoma so se osvobodili obrskega in langobardskega gospodstva ter živeli pod vlado domačih vojvod. Ko so Franki premagali Longobarde leta 774. in Bavarce leta 788.,^{120.} so prišli tudi Slovenci pod frankovsko nadvlado, toda zapovedovali so jim knezi domačega pokolenja. Brezobzirno vladanje furlanskega vojvode Kadolaja je izzvalo leta 819. vstajo Ljudevita, vojvode panonskih Slovencev, katerim so se pridružili tudi Kranjci in del Korošcev. Kadolaj in njegov naslednik Balderik sta porazila Slovence in porušila njih svobodo; frankovski uradniki so zamenili domače kneze.

V tem času je pričela karolinska kultura svojo pot v naših krajih; francoski trgovci so prinesli s seboj lepotičje, koralde in zaponne, ki jih dobivamo v naših grobeh in ki se nahajajo po vsem zahodno-frankovskem ozemlju do Belgije in Anglije. Bizantinski in orijentalni motivi (arabeske, panter) so prišli preko Germanije iz Bizanca v naše dežele. Križ, ki je upodobljen na nekaterih zaponah, še ne svedoči dejstva, da bi bili njih lastniki v resnici kristjani, kakor tega ne moremo trditi o zamorcih, katerim darujejo misijonarji svetinjice. Pač pa je znamenje, da se je krščanska vera pričela oznanjevati v devetem stoletju po Sloveniji. Poganstvo je bilo polagoma zatrto, ž njim pa tudi odpravljen starodavni običaj, umrle obdajati z okrasom, ki so ga nosili v življenju.

